

Bērnu sporta sistēmas un to finansējums Baltijas jūras reģiona valstīs, Islandē un Slovēnijā

Īsumā

Fiziskajām aktivitātēm ir būtiska nozīme bērnu un jauniešu veselības uzturēšanā un uzlabošanā. Bērnu fiziskās sagatavotības līmenis lielākajā daļā Eiropas valstu joprojām ir zems. Visbiežāk bērnu fiziskās sagatavotības nodrošināšanai tiek izmantotas divas pieejas – sporta nodarbības izglītības iestādēs un aktivitātes ārpus skolas. Dažādās valstīs pastāv būtiskas atšķirības abu pieeju īstenošanā – atšķiras gan sporta nodarbību skaits izglītības iestādēs, gan ārpusskolas aktivitāšu organizēšanas un finansēšanas modelis.

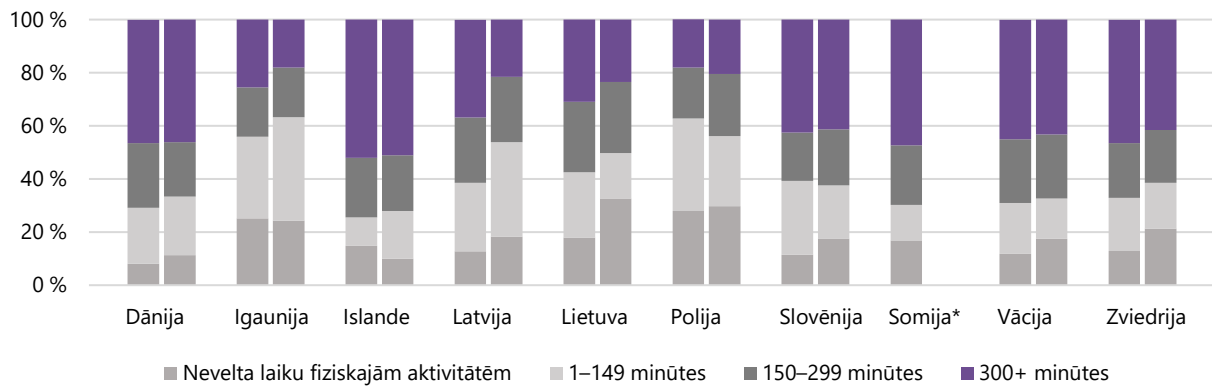
Bērnu sporta sistēmas pārvaldības un finansējuma modeļa izvēle lielā mērā ir atkarīga no valsts izvēlēta sporta pārvaldības modeļa. Sporta pārvaldības modeļos Baltijas jūras reģiona valstīs, Islandē un Slovēnijā paredzēta gan aktīva publiskā sektora loma sporta sistēmas regulēšanā, citstarp paredzot skaidru tiesisko regulējumu, gan arī brīvprātības princips, ar kuru tiek uzsvērta konkurence un jaunu programmu izstrāde, savukārt publiskais sektors tiek uzverts kā partneris izmaiņu nodrošināšanai.

Lielākajā daļā valstu pašvaldības, valsts un skolas nodrošina sporta nodarbības un/vai sporta programmas. Dažās valstīs sporta skolas ir daļa no valsts sporta sistēmas, savukārt citviet ārpus valsts sporta sistēmas darbojas vairākas specializētas skolas, kuru uzdevums ir elites sportistu sagatavošana.

Arī sporta finansēšanas kārtība apskatā aptvertajās valstīs ir atšķirīga. Bērnu sports tiek finansēts valsts, reģiona un/vai pašvaldību līmenī, tomēr visos gadījumos būtisks ir arī ģimenes finansiālais ieguldījums. Dānijā, Igaunijā, Islandē un Zviedrijā būtiska loma ir brīvprātīgajam darbam, kurā aktīvi iesaistās bērnu un jauniešu vecāki vai organizācijas, tādējādi samazinot nepieciešamā finansējuma apmēru. Dānijā bērnu sports citstarp tiek finansēts ar ieņēmumiem no valsts loteriju, derību un azartspēļu nodevām un maksājumiem. Valsts atbalsta mehānismi sporta jomā ierasti ir saistīti ar sporta infrastruktūru, sporta pasākumiem vai atsevišķiem sporta klubiem.

Lietpratēji norāda, ka [fiziskās aktivitātes](#) ne tikai palīdz uzturēt un uzlabot bērnu un jauniešu veselību, bet arī **pozitīvi ietekmē dzīves kvalitāti ilgtermiņā**. Pastāv liela iespējamība, ka [fiziski aktīvi bērni](#) un jaunieši būs fiziski aktīvi arī pieaugušo vecumā, un attiecīgi, ja fiziskā aktivitāte ir bijusi zema bērnībā un jaunībā, tad biežāk tāda vērojama arī pieaugušo vecumā. [Dalība](#) ārpus skolas organizētās fiziskajās aktivitātēs labvēlīgi ietekmē mācību sasniegumus, mazina skolēnu agresiju un [noziedzības risku](#), kā arī interesi par apreibinošo vielu lietošanu. Līdz ar to fiziskās aktivitātes var uzskatīt par vienu no prevencijas formām. Aizvien vairāk valstu izvēlas īstenot tādas [rīcībpolitikas](#), kas vērstas uz bērnu un jauniešu plašāku iesaisti sportā, pamatojot to ar faktu, ka bērniem un jauniešiem sliktas fiziskās sagatavotības dēļ attīstās hroniskas slimības. Tāpat **iesaistišanās sporta aktivitātēs var veicināt sociālo iekļaušanos un vienlīdzību**. Saskaņā ar lietpratēju [ieteikumiem](#) bērniem un jauniešiem fiziskajām aktivitātēm katru dienu būtu jāvelta vismaz 60 minūtes. Neraugoties uz centieniem popularizēt fizisko aktivitāšu labvēlīgo ietekmi uz veselību, bērnu un jauniešu fiziskās sagatavotības līmenis joprojām ir [zems](#), lai gan, piemēram, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas ([OECD](#)) valstīs bērni un jaunieši visbiežāk kā ārpusskolas aktivitātes izvēlas tieši fiziskās aktivitātes. Šīm aktivitātēm veltītais laiks ikdienā turpina samazināties (1. attēls). Cilvēku fizisko aktivitāti [ietekmē](#) vairāki faktori, piemēram, vienaudži, ģimene, vide un infrastruktūra, līdz ar to šajā kontekstā ir būtiski atbalstīt tādas jomas (piemēram, veselības, izglītības un kultūras jomu), kas sekmē labvēlīgas vides attīstību.

Bērnu sporta sistēmas un to finansējums Baltijas jūras reģiona valstīs, Islandē un Slovēnijā

*2019. gada dati par Somiju nav pieejami

1. attēls. Fiziskajām aktivitātēm veltītā laika īpatsvars gadā (2014. un 2019. gads) vecuma grupā no 15 līdz 19 gadiem

Avots: [Eurostat, 2022](#)

Dažādās valstīs bērnu un jauniešu fiziskās sagatavotības uzlabošanai visbiežāk tiek izmantotas **divas pieejas**: sporta nodarbības jeb skolā īstenotās aktivitātes un ārpuskolas aktivitātes.

1. Bērnu sporta sistēmas pārvaldība

[Lietpratēji](#) norāda uz četriem Eiropas valstīs praktizētiem sporta sistēmas pārvaldības modeļiem (2. attēls).

2. attēls. Sporta pārvaldības modeļi Eiropas valstīs

Avots: [Henry, 2009](#)

Birokrātiskajā modeli publiskajam sektoram ir nozīmīga loma sporta sistēmas regulācijā, un lielākoties tajās valstīs, kurās iedibināts šāds modelis, ir spēkā arī skaidrs jomas tiesiskais regulējums, piemēram, Sporta likums. Arī brīvprātīgajām sporta organizācijām šajā modeli ir deleģēta zināma atbildība, savukārt privātajam sektoram nav plašu iespēju ietekmēt rīcībpolitiku. Uzņēmējdarbības modeli būtiska ir privātā sektora iesaiste, tādējādi veidojot konkurenci. Tīrums ietekme ir novērojama gan publiskajā, gan privātajā sektorā. Misijas modelis vērojams Skandināvijas valstīs, un to raksturo brīvprātīga sporta kustība, kas darbojas izteikti autonomi, savukārt valsts kompetencē galvenokārt ir

ricībpolitikas izstrāde sporta jomā. Sociālo modeli raksturo plaša tādu nevalstisko organizāciju iesaiste, kuras sadarbojas ne vien ar publisko, bet arī ar privāto sektoru.

Skolas bieži uzņemas galveno lomu ārpusskolas pasākumu iniciēšanā, organizēšanā un finansiālo līdzekļu nodrošināšanā. Šajās aktivitātēs finansiālo ieguldījumu sniedz arī skolēni, viņu vecāki un brīvprātīgie. Ārpusskolas pasākumu nodrošināšanu var iekļaut, piemēram, skolotāju vai skolu izglītības projektos un ricības plānos. Šāds risinājums ir precīzāk pielāgojams bērnu un jauniešu individuālajām vajadzībām un interesēm skolā salīdzinājumā ar valsts vai reģiona līmenī izstrādātām programmām. Tiek uzskatīts, ka tieši skolas spēj vislabāk izvērtēt, kādus ārpusskolas pasākumus organizēt, ņemot vērā bērnu un jauniešu intereses, ģeogrāfiskos, finanšu, cilvēkresursu nodrošinājuma un citus konkrētās skolas gadījumā būtiskus apsvērumus. Daudzās valstīs šādā nolūkā ir izveidoti skolu sporta klubi, kuriem ir nozīmīga loma skolas ārpusstundu pasākumu organizēšanā.

Salīdzinot dažādu valstu izglītības sistēmas un skolu mācību programmas, konstatējamas būtiskas **atšķirības**, kas nosaka arī dažādas pieejas bērnu un jauniešu sporta pārvaldībai. **Dažviet sporta skolas ir daļa no valsts sporta sistēmas, savukārt citviet sporta skolas ir ārpus valsts sporta sistēmas un to uzdevums ir elites sportistu sagatavošana.**

Sporta nodarbības ES dalībvalstīs gan pamatzglītības, gan vidējās izglītības posmā ir obligātas (to skaits dažādās valstīs attēlots 1. tabulā).

1. tabula

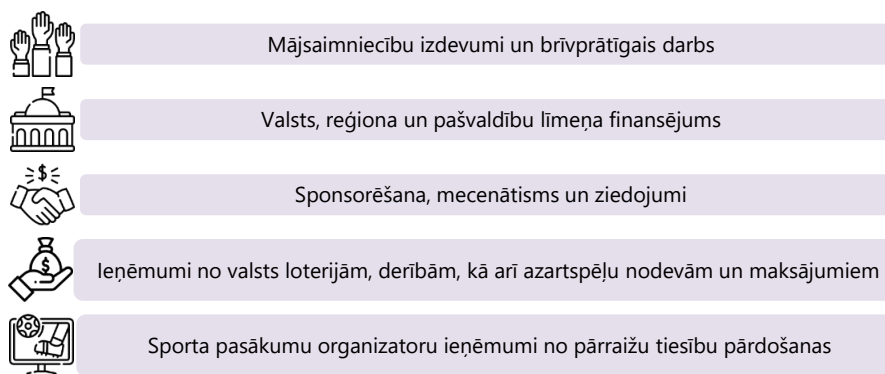
Sporta stundu skaits izglītības iestādēs ES dalībvalstīs

Avoti: [WHO, 2021a](#); [WHO, 2021b](#); [WHO, 2021c](#); [WHO, 2021d](#); [WHO, 2021e](#); [WHO, 2021f](#); [WHO, 2021g](#); [WHO, 2021h](#); [WHO, 2021i](#); [WHO, 2021j](#)

	Sporta stundu skaits nedēļā pamatzglītības posmā	Sporta stundu skaits nedēļā vidējās izglītības posmā
Dānija	1,5	1,5
Igaunija	2–3	2
Islande	3	1
Latvija	2	3
Lietuva	3	2–3
Polija	1–3	4–8
Slovēnija	2–3	1–3
Somija	1,9	2
Vācija	1,5–2,25	2,25–3,75
Zviedrija	1,7	1,3

2. Bērnu sporta sistēmas finansēšanas avoti

Eiropas Savienības dalībvalstīs atkarībā no izraudzītā sporta pārvaldības modeļa ir iespējams aplūkot arī dažādus finansēšanas **avotus** (3. attēls).

3. attēls. **Sporta finansēšanas avoti ES dalībvalstīs**

Avots: [EC, 2012](#)

Lielāko finansiālo ieguldījumu sporta finansēšanā sniedz sporta organizāciju dalībnieki, maksājot dalības maksu.

Bērnu sportu ES dalībvalstīs finansē gan centralizēti, gan ar vietējo pašvaldību starpniecību, un tas var izpausties dažādos veidos (piemēram, kā tiešs atbalsts, nodokļu atvieglojumi) (2. tabula). Bērnu un jauniešu sports galvenokārt tiek finansēts no pašvaldības līdzekļiem, savukārt valsts atbalsta mehānismi sporta jomā ierasti ir saistīti ar sporta infrastruktūru, sporta pasākumu rīkošanu vai atbalstu atsevišķiem sporta klubiem.

2. tabula

Bērnu sporta sistēmas finansēšanas avoti

Avots: [ECPRD Nr. 5469](#)

	 Valsts, reģiona un/vai pašvaldību līmeņa finansējums	 Mājsaimniecību ieguldījums un brīvprātīgais darbs	 Ieņēmumi no valsts loterijām, derībām un azartspēļu nodevām un maksājumiem
Dānija	✓	✓	✓
Igaunija	✓	✓	-
Islande	✓	✓	-
Latvija	✓	✓	-
Lietuva	✓	✓	-
Polija	✓	✓	-
Slovēnija	✓	✓	-
Somija	✓	✓	-
Vācija	✓	✓	-
Zviedrija	✓	✓	-

Sporta finansēšanai ES [dalībvalstīs](#) izmanto arī ieņēmumus no loterijām un nodevām par azartspēlēm. Dažādās valstīs pastāv atšķirības šādu ieņēmumu sadalē. Parasti valsts loteriju operatori maksā nodevas, nodokļus vai maksājumus valsts budžetā, lai veicinātu plaša mēroga sporta pasākumu finansēšanu. Valsts lemj par šo ieņēmumu izlietojumu, dažkārt piešķirot finanšu līdzekļus sporta organizācijām. Visbiežāk finansējums tiek piešķirts kādai jumta organizācijai, kura tālāk to sadala sporta klubiem.

Tautas sporta finansēšanā svarīga loma ir [komercietībām un mediju tiesībām](#). Lietpratēji [norāda](#), ka mediju tiesību pārdošana būtiski ietekmē sporta finansēšanu un tā attīstību.

Būtisks ir arī [finansiālās solidaritātes princips](#) dažādos sporta līmeņos profesionāļu un amatieru vidū. Šā principa īstenošanas mērķis ir sporta pasākumu daudzveidīguma nodrošināšana, panākot, ka ar elites sporta veidu radītajiem ieņēmumiem tiek atbalstīta arī tautas sporta attīstība un tostarp tiek veicināta jauniešu iesaiste sportā. Finanšu līdzekļu pārdali atbilstoši finansiālās solidaritātes principam var īstenot starp dažādiem sporta veidiem (horizontālā sadale) vai arī starp viena sporta veida dažādiem līmeņiem (vertikālā sadale).

Visbiežāk šķēršļi, kas kavē bērnu un jauniešu iesaistīšanos sportā, rodas ģimenēm ar zemiem ienākumiem. Lietpratēji [norāda](#), ka runa ir ne vien par finansiāla rakstura problēmām, bet arī par problēmām, ar ko sastopas vecāki, piemēram, ar laika trūkumu. Tāpat izaicinājums var būt arī iespēja nodrošināt bērnam transportu nokļūšanai uz sporta nodarbībām.

3. Bērnu sporta sistēmas un to finansēšana Baltijas jūras reģiona valstīs

Ja nav norādīts citādi, informācijas avots ir ES dalībvalstu ārējais un iekšējais normatīvais regulējums, sarakste ar institūcijām, kuru kompetencē atrodas apskatā aptvertais jautājumu loks, un nacionālo parlamentu sagatavotās atbildes uz [Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centra \(ECPRD\) platformā šā apskata izstrādes vajadzībām publicēto informācijas pieprasījumu](#).

Dānija par sporta jomu atbildīgā [ministrija](#) ir Kultūras ministrija (*Kulturministeriet*), tomēr sadarbība šajā jomā notiek arī ar Bērnu un izglītības ministriju (*Børne-og Undervisningsministeriet*). Dānijas [sporta sistēma](#) atšķiras no citu Eiropas valstu sistēmām ar to, ka Dānijā ir skaidri nošķirtas ar elites sportu saistītas organizācijas no tādām organizācijām, kuras atbalsta visu iedzīvotāju iesaisti sportā. Visbiežāk bērnu un jauniešu sportu pārvalda bezpeļņas sporta asociācijas (sporta klubi).

Sporta aktivitātes tiek [organizētas](#) asociācijās (klubos), pastāv plaša [brīvprātīgo iesaiste](#) sporta organizēšanā, turklāt ir arī privātie klubi. Pašlaik vairums asociāciju pieder kādai no trim konfederācijām – Dānijas Nacionālajai olimpiskajai komitejai un sporta federācijai, Dānijas Vingrošanas un sporta asociācijai un Dānijas Uzņēmumu sporta federācijai. Puse no visiem Dānijas sporta klubiem un apvienībām ir Nacionālās olimpiskās komitejas un sporta federācijas un Vingrošanas un sporta asociācijas biedri. Dānijas Uzņēmumu sporta federācija vada sporta nodarbības asociācijās, tādējādi veicinot fiziskās aktivitātes darbavietā.

Būtiskākie jomu reglamentējošie dokumenti ir [Dānijas sporta politikas mērķi](#) (*Idrætspolitiske sigtelinje*) un [Politiskā vienošanās par sportu](#) (*Politisk stemmeaftale om idræt*). Abos dokumentos ir akcentēta fizisko aktivitāšu loma gan izglītības sistēmā, gan bērnu un jauniešu ikdienā.

Fiziskās sagatavotības uzlabošanai [skolās](#) citstarp ir izveidotas dažādas programmas. Organizācijas *Dansk Skoleidræt* ("Dānijas skolu sports") mērķis ir uzlabot sabiedrības veselību, īstenojot dažādus valsts mēroga pasākumus skolās. Šīs organizācijas darbību finansē divas ministrijas, proti, Bērnu un izglītības ministrija un Kultūras ministrija.

Kopenhāgena ir izveidojusi [atbalsta shēmu](#) bērniem no maznodrošinātām ģimenēm, kā arī bērniem un jauniešiem ar bēgļa statusu. Atbalsts paredzēts aktivitātēm, kas tiek īstenotas publiskajās sporta asociācijās vai kultūras centros, un to var izlietot arī iesaistei ārpus Kopenhāgenas rīkotās aktivitātēs, ja pilsēta līdzvērtīgas nodarbības nepiedāvā. Pieejamais finansējums gadā ir 1000 Dānijas kronu (aptuveni 134 *euro*) par ārpuskolas nodarbībām un 500 Dānijas kronu (aptuveni 67 *euro*) par aprīkojumu un dalību pasākumos. Šis finansējums tiek izmaksāts sporta asociācijām.

Finansējums sporta asociācijām tiek piešķirts, citstarp pamatojoties uz [Likumu par neformālo vispārējo izglītību](#) (*Folkeoplysningsloven*). Likums nosaka pašvaldības sniegtā atbalsta apmēru sporta asociācijām. Pašvaldībām ir pienākums nodrošināt [sporta asociācijām](#) valsts īpašumā esošo sporta objektu lietošanu bez maksas vai par nelielu samaksu. Ja sporta asociācija izmanto tās īpašumā esošu sporta objektu vai to nomā, tad pašvaldībai ir pienākums subsidēt tā izmantošanu, piešķirot finansējumu divu trešdaļu apmērā no kopējām izmaksām. Likums paredz atbalsta sniegšanu visu vecumu cilvēku aktivitātēm, taču īpaši izcelta mērķgrupa ir personas, kas jaunākas par 25 gadiem. Konfederāciju finansēšana notiek saskaņā ar [Likumu par ienēmumu sadali no valsts loterijām](#) (*Udlodningsloven*). Dānijas Vingrošanas un sporta asociācija un Nacionālā olimpiskā komiteja un sporta konfederācija galvenokārt saņem valsts dotācijas un pārvalda finanšu līdzekļus neatkarīgi.

Igaunijā atbildīgā ministrija sporta jomā ir [Kultūras ministrija](#) (*Kultuuriministeerium*), savukārt visus ar sportu saistītos jautājumus regulē [Sporta likums](#). Pastāv cieša sadarbība starp publisko sektoru (valsts un pašvaldību iestādēm) un privāto sektoru, un liela loma sporta jomas organizācijā ir brīvprātīgajām aktivitātēm. Valsts un pašvaldību kompetencē ietilpst dažādas sporta aktivitātes veicinošu apstākļu un priekšnoteikumu radīšana, piemēram, labvēlīgas tiesiskās vides un materiālās bāzes veidošana (sporta objektu plānošana, būvniecība un uzturēšana), finansiāla atbalsta sniegšana sporta organizācijām un sporta nodarbību vispārīzglītojošajās skolās un ar sportu saistītās augstākās izglītības nodrošināšana. Savukārt sporta organizāciju uzdevums ir apvienot cilvēkus, organizēt treniņus, sacensības un citas sporta aktivitātes.

Saskaņā ar valsts sporta datubāzes datiem 2023. gadā Igaunijā 58 % no visām personām, kas ar sportu nodarbojas sporta klubos un sporta skolās, ir personas vecumā no pieciem līdz 19 gadiem. Visbiežāk sporta klubi un sporta skolas aptver gan pieaugušo, gan bērnu un jauniešu sporta nodarbības, līdz ar to arī nav iespējams sniegt pilnīgu pārskatu par kopējo finansējumu, kas atvēlēts bērnu un jauniešu sportam. Turklāt jāpiebilst, ka sporta aktivitāšu veicināšanas plānošanā lielāks uzsvars tiek likts uz [sporta klubiem](#) un to attīstību, sporta skolas atstājot otrajā plānā.

Igaunijā ir arī brīvprātīgās sporta organizācijas (klubi un savienības) – nevalstiskas bezpeļņas organizācijas.

Infrastruktūru finansē pašvaldības, taču atsevišķos gadījumos sporta objekti tiek finansēti arī tieši no valsts budžeta. Sporta klubus daļēji subsidē no valsts budžeta, tiek piesaistīts sponsoru finansējums, savukārt dažos klubos biedri maksā par treniņiem. 2023. gada valsts budžetā sporta programmu finansēšanai bija paredzēti 37 miljoni *euro*, taču tā ir tikai daļa no kopējiem izdevumiem. Aptuvenais kopējais apgrozījums (neprofesionālajā) sportā visdrīzāk pārsniedz 250 miljonus *euro* gadā. Finansējuma pamatā ir pašvaldību un pašu iedzīvotāju (bērnu vecāku) līdzekļi. Pašvaldību

sniegtais atbalsts sportam 2019. gadā bija 82 miljoni *euro*, valsts atbalsts – 42 miljoni *euro*. Sporta biedrības saņēma 21 miljonu *euro*, bet sporta klubu ieņēmumi – t. i., finansējums no vecākiem, saimnieciskās darbības un atbalstītājiem – bija 106 miljoni *euro*. Sporta klubu [finansējuma apmēru](#) nosaka sportistu skaits klubā. Izveidots sporta fonds, kurā 2022. gadā jaunatnes sportam bija pieejams finansējums 1 700 000 *euro* apmērā, un 75 % no šiem līdzekļiem tika piešķirti klubiem, bet 25 % – federācijām.

Lielāko daļu no ģimenes izdevumiem par bērna sporta nodarbībām veido samaksa par sporta treniņiem, nometnēm un sporta aprīkojumu. Ģimenei var nākties maksāt arī par dalību sacensībās, tomēr tas ir atkarīgs no sporta veida. Noteiktos sporta veidos ģimenei nav jāiegādājas sporta aprīkojums, un šādas izmaksas mēdz būt iekļautas ikmēneša maksā par sporta nodarbībām. Kopumā ģimenes izdevumi par sporta nodarbībām var veidot no aptuveni 15 līdz pat 200 *euro* mēnesī. Lietpratēji norāda, ka katrā sporta veidā, sporta klubā un sporta skolā noteikumi ģimenes finansiālā ieguldījuma ziņā atšķiras. Igaunijā sporta skolās reģistrēto bērnu un jauniešu ģimenes var deklarēt [izdevumus](#) par treniņiem kā attaisnotos izdevumus, tādējādi atgūstot pārmaksāto iedzīvotāju ienākuma nodokli.

Piemēram, Tallinā bērnu un jauniešu sporta atbalsta rīks ir [sporta aktivitāšu pabalsts](#). To piešķir sporta klubiem un skolām, lai tās organizētu sporta aktivitātes Tallinas bērniem, jauniešiem un personām ar invaliditāti vecumā no septiņiem līdz 19 gadiem un personām ar funkcionāliem traucējumiem vismaz 40 % apmērā.

Islandē sporta joma atrodas Izglītības un bērnu lietu ministrijas pārziņā, kura sporta jomā ir deklarējusi galveno mērķi – veicināt visu iedzīvotāju iesaisti sportā. Tostarp ministrija sadarbojas arī ar sporta kustībām, lai uzsvērtu sporta nozīmību skolās un pedagoģiskajā darbībā. Islandes [Nacionālās Olimpiskās un sporta asociāciju organizācijas](#) (*Íþróttá-og Ólympíusamband Íslands*) pārziņā ir brīvprātīgā sporta aktivitātes. Islandē ir 25 sporta reģioni, kurus pārvalda Nacionālā Olimpiskā un sporta asociāciju organizācija, kā arī Islandes [Jaunatnes asociācija](#) (*Ungmennafélag Íslands*). Nacionālās Olimpiskās un sporta asociāciju organizācijas mērķis ir veicināt, koordinēt un organizēt sporta aktivitātes, sekmēt augstu sasniegumu sporta attīstību, kā arī sabiedrisko sportu. [Jaunatnes asociācija](#) ir Islandes jaunatnes apvienību nacionālā asociācija. Organizācijā ietilpst 26 biedri, no kuriem 21 ir sporta reģions un piecas jauniešu asociācijas, un tās mērķis ir veicināt un atbalstīt sabiedrības veselības uzlabošanu, īstenojot sporta aktivitātes. Viens no Jaunatnes asociācijas uzdevumiem ir Islandes jaunatnes apvienību koordinēšana, kā arī jauniešu apvienību pārstāvēšana, sadarbojoties gan ar vietējām, gan ar ārvalstu iestādēm. Ir izstrādāts atsevišķs [Sporta likums](#), kurā noteikta sporta jomas organizācijas kārtība, kā arī valsts un pašvaldību uzdevumi. [Pamatskolu valsts mācību programmā](#) paredzētas divas sporta nodarbības un viena peldēšanas nodarbība nedēļā. Pamatskolas 13 līdz 16 gadus veciem skolēniem sporta nodarbības var piedāvāt kā izvēles priekšmetu. Skolas tiek aicinātas nodrošināt nodarbības ārtelpā, turklāt izglītības personāls tiek mudināts ārtelpā organizēt ne tikai sporta, bet arī citu mācību priekšmetu nodarbības. [Vidusskolām](#) ir jāplāno mācību programmas tā, lai skolēniem katru semestri būtu sporta nodarbības.

Sportu Islandē finansē valsts un pašvaldības. Pašvaldību uzdevums ir nodrošināt [sporta infrastruktūru](#). Bērnu no skolām uz viņu treniņu vietām nogādā speciāli šajā nolūkā kursējoši [autobusi](#). Vecākiem tiek nodrošināts finansiāls atbalsts – 500 *euro* –, kas paredzēts ar sporta nodarbību apmeklējumu saistītu izdevumu apmaksai. Šos līdzekļus var tērēt tikai sporta klubos. Ņemot vērā vecākiem pieejamo plašo atbalstu, 90 % bērnu un jauniešu nodarbojas ar sportu.

Lietuvā sporta joma atrodas Izglītības, zinātnes un sporta ministrijas pārziņā. Bērnu un jauniešu sporta programmas tiek īstenotas [valsts un privātajās sporta skolās](#), kā arī privātos sporta klubos un dažādās nevalstiskajās organizācijās. [Sporta likumā](#), pēc lietpratēju [ieskata](#), bērnu un jauniešu fiziskās sagatavotības nodrošināšanai un uzlabošanai gan nav veltīta pietiekami liela uzmanība.

Savukārt [Izglītības likumā](#) ir noteikts, ka bērniem un jauniešiem nodrošināma neformālā izglītība, kas tiek īstenota kā mācību process papildus formālajai izglītībai mūzikas, mākslas un sporta skolās. Izglītības likums noteic, ka pašvaldības, juridiskās personas un organizācijas ir tiesīgas patstāvīgi veidot neformālās un formālās izglītības iestādes (tostarp sporta skolas). Šādu skolu dibināšanu, vadību, darbību un reorganizāciju regulē [Likums par budžeta iestādēm](#) un [Publisko iestāžu likums](#).

Sportu skolas un sporta izglītības centri nodrošina fiziskās un sporta aktivitātes bērniem un jauniešiem visās Lietuvas pašvaldībās. [Sporta skolas](#) tiek reģistrētas kā izglītības iestādes, un tām var būt arī tiesības slēgt mācību līgumus, dibināt filiāles, veidot biedrības, noteikt papildu pakalpojumu maksu (ja tas nav pretrunā ar likumu), īstenojot valsts mēroga un starptautiskus izglītības projektus.

Bērnu sporta skolu un citu ar sportu saistītu organizāciju darbību un finansēšanu reglamentē [Sporta likums](#). Tajā noteikts, ka bērnu un jauniešu sporta skolas var finansēt no valsts budžeta, pašvaldību budžetiem un citiem avotiem (piemēram, starptautiskajiem fondiem un privātiem līdzekļiem). Sporta likums paredz, ka valsts un reģionālās fizisko aktivitāšu veicināšanas programmas skolām un projektus sporta bāzes uzlabošanai var finansēt no valsts vai pašvaldības budžeta pēc valsts vai reģionālo sporta jomas budžetu apstiprināšanas.

2012. gadā ir izveidots [Lietuvas neformālās jauniešu izglītības centrs](#). Tā ir publiska iestāde, kas atrodas Izglītības, zinātnes un sporta ministrijas padotībā. Centra [mērķos](#) ietilpst arī tiesību aktu un metodisko materiālu sagatavošana neformālās bērnu izglītības jomā, kvalifikācijas celšanas pasākumu organizēšana neformālās bērnu izglītības pedagogiem, kā arī neformālās bērnu izglītības jomas attīstīšana kopumā.

Saskaņā ar 2020. gada [aprēķinu](#) vecāki deviņos mēnešos par bērnu un jauniešu sporta aktivitātēm, citstarp kā dalības maksu, bija samaksājuši vidēji 550 *euro*.

Polijā sporta joma ir divu ministriju – [Sporta un tūrisma ministrijas](#) un [Izglītības un zinātnes ministrijas](#) – pārziņā. Sporta jomu regulē [Izglītības likums](#) un Izglītības un zinātnes ministrijas [Noteikumi par sporta nodarbībām skolās un sporta skolām](#).

Polijā ir sporta skolas, kurās papildus vispārējās izglītības pamatprogrammā iekļautajām nodarbībām tiek piedāvātas arī sporta nodarbības un treniņi dažādos sporta veidos. Tam atvēlētais stundu skaits ir ievērojami lielāks nekā vispārīzglītojošajās skolās. Šādu skolu iespējams izveidot, ja sporta treniņu īstenošanai ir pieejamas attiecīgas sporta būves un aprīkojums vai pastāv iespēja šādu infrastruktūru nomāt.

[Izglītības likums](#) noteic, ka pašvaldības finansē skolas un arī sporta programmas. Polijā 2022. gadā kopējais [sporta budžets](#) bija 2,4 miljardi Polijas zlotu (aptuveni 540 miljoni *euro*). 656 miljoni Polijas zlotu (aptuveni 147 270 294 *euro*) piešķirti elites līmeņa sportam, tostarp arī jauniešu elites līmeņa sportam, un 400 miljoni Polijas zlotu (aptuveni 89 798 960 *euro*) – tautas sporta attīstībai, turklāt šajā summā ietilpst arī skolu sporta klubu finansējums. Savukārt 750 miljoni Polijas zlotu (aptuveni 168 373 050 *euro*) piešķirti sporta infrastruktūras attīstībai. [Polijā](#) bērnu sportu galvenokārt finansē mājsaimniecības un pašvaldības.

Slovēnijā par sporta jomu atbildīgā ir Ekonomikas, tūrisma un sporta ministrija. Tās kompetencē ietilpst visu sporta jomā iesaistīto pušu sadarbības tīklu veidošana, ko īsteno arī citas valsts iestādes. Izglītības, zinātnes un sporta ministram paredzēta iespēja izveidot [Sporta lietpratēju padomi](#) (*Strokovni svet Republike Slovenije*), kas darbojas Slovēnijas parlamentā ar padomdevēja tiesībām sporta politikas jautājumos. Padomē ietilpst sporta jomas lietpratēji, darbinieki un elites līmeņa sportisti. Ministrijā darbojas arī [Sporta direktorāts](#), kura uzdevums ir koordinēt un nodrošināt [Sporta likumā](#) un [Nacionālajā sporta programmā](#) noteikto uzdevumu (piemēram, sporta līdzfinansēšana un netraucētas sporta organizāciju darbības nodrošināšana) izpildi. Slovēnijas Olimpiskā komiteja un Sporta federāciju asociācija darbojas kā jumta organizācija, kura apvieno gan valsts iestādes, gan pašvaldību sporta asociācijas un citas sporta organizācijas.

[Sporta likumā](#) ir noteiktas sporta jomas, sporta programmas un to īstenoņāji, sportistu tiesības, Sporta lietpratēju padomes sastāvs un kārtība, kādā padome sadarbojas ar nevalstiskajām organizācijām, kā arī darba organizācijas kārtība sportā un raksturota sporta infrastruktūra un tās pārvaldība.

Mērķis skolās attīstīt un uzturēt sporta programmas ietverts rīcīpolitikas dokumentos. Piemēram, ir izstrādāta [Stratēģija sporta atbalstam Slovēnijā 2022.–2026. gadam](#), kurā iekļautie mērķi ir fiziskās un sporta izglītības kvalitātes paaugstināšana, iedzīvotāju fizisko aktivitāti veicinošu projektu ieviešana, sistemātiska atbalsta sniegšana sporta izglītības skolotājiem, kā arī sporta infrastruktūras attīstība.

Slovēnijā ir izstrādātas dažādas programmas bērniem un jauniešiem fiziskās sagatavotības veicināšanai. Daļa no tām ir spēkā jau vairāk nekā 30 gadus. Piemēram, [SLOfit](#) ir valsts bērnu un jauniešu fiziskās attīstības uzraudzības sistēma, kura ieviesta 1982. gadā un kurā katru gadu piedalās visas Slovēnijas pamatskolas, vidusskolas, kā arī augstākās izglītības iestādes. Izstrādāta arī programma ["Mācīsimies peldēt"](#) (*Naučimo se plavati*), kas pastāv kopš 1994. gada. Tās galvenais mērķis ir palielināt peldētāju skaitu un uzlabot bērnu un jauniešu peldētprasmi. Tā kā šīs programmas īsteno valsts, dalība tajās ir bez maksas un izdevumi tiek segti no valsts budžeta līdzekļiem.

Saskaņā ar Sporta likumu Slovēnijā darbojas [sporta vidusskolas](#), kā arī pamatskolas ar sporta klasēm.

Slovēnijā sporta jomu galvenokārt finansē no publiskajiem līdzekļiem, kas katru gadu tiek piešķirti atbilstoši ikgadējai sporta programmai. Nav noteikti konkrēti [prioritārie sporta veidi](#), kas ietekmētu finansējuma sadalījumu. Publiskais finansējums galvenokārt tiek nodrošināts no Ekonomikas, tūrisma un sporta ministrijas,

[Sporta organizāciju fonda](#) budžeta, turklāt finansēšanā iesaistās arī pašvaldības, kas nodrošina aptuveni 70 % no sportam piešķirtajiem finanšu līdzekļiem. Finansējums tiek piešķirts, pamatojoties uz dažādiem [kritērijiem](#), piemēram, sasniegumiem attiecīgajā sporta veidā, sporta disciplīnas popularitātes valstī, izvērtējumam par sporta veida nozīmīgumu nacionālā mērogā un sporta treneru pieejamībai. 2022. gadā [finansējuma](#) apmērs bērnu un jauniešu sportam bija 6 173 044 *euro*. Kopējais finansējums sportam 2022. gadā bija 24 786 044 *euro*.

Lietpratēji norāda, ka sporta nodarbību apmeklēšana tiek uzskatīta par privātu iniciatīvu, līdz ar to vecākiem jāmaksā dalības maksa par bērnu sporta nodarbībām, kā arī jānodrošina viņi ar nepieciešamo sporta aprīkojumu. Futbola daļēji subsidē nacionālā futbola asociācija, kura finansējumu gūst no Eiropas Futbola asociāciju apvienības (*Union of European Football Associations*) un Starptautiskās Futbola federācijas asociācijas (*Fédération Internationale de Football Association*). Līdzīgas subsīdijas, tikai mazākā apmērā, piešķir arī citiem komandu sporta veidiem, piemēram, basketbolam, volejbolam un handbolam.

Somijā sporta joma ir [Kultūras un izglītības ministrijas pārzinā](#). [Nozīmīga loma](#) sporta dzīves organizēšanā ir arī Nacionālajai sporta padomei un pašvaldībām. Finansējuma piešķiršana un rīcībpolitiku izstrāde ir galvenokārt valsts pārvaldes uzdevums. Izstrādāto sporta rīcībpolitiku ieviešanā neatņemama ir arī sporta organizāciju iesaiste. Savukārt pašvaldības ir atbildīgas par fiziskajām aktivitātēm atbilstošu apstākļu radīšanu, piemēram, nodrošinot sporta pakalpojumus, kā arī būvējot un uzturot sporta objektus.

Svarīgākie tiesību akti sporta un fizisko aktivitāšu veicināšanas jomā ir [Somijas Konstitūcija](#), [Likums par sporta un fizisko aktivitāšu veicināšanu](#), [Veselības aprūpes likums](#), [Likums par pašvaldībām](#) un [Jaunatnes likums](#). Jaunatnes likumā ir īpaši akcentēts fizisko aktivitāšu nozīmīgums bērnībā. Viens no likuma mērķiem ir veselīga dzīvesveida veicināšana, un likumā noteikts, ka pašvaldību darbs ar jaunatni un jaunatnes politika ietver sporta aktivitāšu nodrošināšanu.

Pēc lietpratēju [ieskata](#), viena no nozīmīgākajām programmām bērnu un jauniešu fiziskās aktivitātes veicināšanai ir skolu programma "Skolas kustībā". Skolas un pašvaldības, kas piedalās programmā, īsteno savus individuālos plānus fiziskās aktivitātes palielināšanai mācību dienas laikā. Programmā ir iesaistīti vairāk nekā 90 % pašvaldību un vispārīgglītojošo skolu. Ir izveidotas arī citas bērnu un jauniešu fizisko aktivitāti veicinošas [programmas](#), piemēram, Somijas Olimpiskās komitejas uzsāktā programma "[Bērni kustībā](#)".

Somijā ir 15 sporta skolas bērniem un jauniešiem. Šajās specializētajās izglītības iestādēs līdztekus klasiskajiem mācību priekšmetiem intensīvi notiek sporta nodarbības. Šādas izglītības iestādes ir izveidotas nolūkā atbalstīt jaunos sportistus, vienlaikus nodrošinot viņiem arī vispusīgu izglītību. Izglītības organizators (visbiežāk pašvaldība) saņem [valsts subsīdiju](#), pamatojoties uz aprēķinu, kas balstīts uz skolēnu skaitu un vienam skolēnam noteikto vienības cenu. Tā dēvētais [speciālais izglītības uzdevums](#) dod tiesības atkāpties no izglītības iestādes licencē noteiktajiem valsts vidējās izglītības organizēšanas kritērijiem par valsts vidējās izglītības mērķiem un stundām. Speciālais izglītības uzdevums var būt, piemēram, īpašs uzsvars uz kādu vienu mācību priekšmetu vai vairākiem priekšmetiem (mūziku, vizuālo mākslu, sportu, padziļinātu svešvalodu apguvi). Skolas ar speciālajiem uzdevumiem saņem papildu finansējumu, ko piešķir kā procentuāli izteiktu palielinājumu vienības izmaksām.

2023. gada budžetā sportam un fiziskajām aktivitātēm tika [piešķirti](#) aptuveni 153,7 miljoni *euro*. Sporta budžetu veido ieņēmumi no azartspēļu pakalpojumiem (115,4 miljoni *euro* apmērā) un valsts budžeta līdzekļi. Valsts budžeta līdzekļi tiek piešķirti kā valdības transferti pašvaldībām un sporta mācību centriem (33,8 miljonu *euro* apmērā).

Vācijā sporta jomu pārvalda federālā valdība, federālās zemes (*Länder*), vietējās kopienas un pašpārvaldes (klubi un biedrības). Lietpratēji [norāda](#), ka sporta klubi ir sporta kustības pamats. Vācijā ir aptuveni 91 tūkstoši sporta klubu ar aptuveni 24 miljoniem biedru. Katrai sporta nozarei ir atbilstīga federālā asociācija (*Bundesfachverbände*).

Federālajā (valsts) līmenī par sporta jomu atbildīga ir [Federālā iekšlietu un kopienas ministrija](#) (*Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat*). Sporta finansēšana ir federālo zemju un/vai pašvaldību pārziņā.

[Izglītības un kultūras ministru pastāvīgā konference](#) (*Kultusministerkonferenz*) visās federālajās zemēs ir atbildīga par sporta jautājumu koordinēšanu skolās un augstākās izglītības iestādēs. Federālajās zemēs par sportu skolās un augstākās izglītības iestādēs atbild attiecīgās federālās zemes Izglītības un zinātnes ministrija.

Sporta ministru pastāvīgā konference (*Sportministerkonferenz*) koordinē federālo zemju sporta klubu un biedrību intereses. Dažās federālajās zemēs atbildība par skolu, sporta klubu un biedrību sportu ir koncentrēta vienā federālajā ministrijā.

[Federālās zemes](#) ir atbildīgas par izglītību vispārizglītojošajās skolās, līdz ar to katrā zemē fiziskās aktivitātes formālajā izglītībā ir integrētas atšķirīgā apjomā. Pamatskolās un vidusskolās fiziskā audzināšana ir obligāta, un tai tiek veltītas trīs līdz piecas stundas nedēļā. Pastāv arī vairākas pēc pašu iniciatīvas izvērstas aktivitātes, piemēram, tiek organizēti mācību pārtraukumi dažādu fizisko aktivitāšu veikšanai.

Galvenā iniciatīva fizisko aktivitāšu veicināšanai bērnu un jauniešu vidū ir [Nacionālais darbības plāns IN FORM](#) (*Nationaler Aktionsplan IN FORM*).

Sporta [finansējumu](#) Vācijā veido bāzes finansējums un finansējums noteiktām aktivitātēm, projektiem, sporta objektiem, ar sportu saistītiem jautājumiem, elites sportam, mērķa grupām un sadarbībai. Sporta klubiem bāzes finansējums tiek piešķirts fiksētas likmes veidā, ko aprēķina, pamatojoties uz biedru skaitu, jauno biedru (bērnu un jauniešu) skaitu vai īpatsvaru un licencēto treneru skaitu. 2019. gadā [privāto mājāsaimniecību](#) kopējie izdevumi bērnu un jauniešu (vecumā no pieciem līdz 15 gadiem) sportam bija 6,2 miljardi *euro*.

Zviedrijā par sporta jomu atbildīga ir [Veselības un sociālo lietu ministrija](#) (*Socialdepartementet*). Ministrija piešķir finansējumu Zviedrijas sporta konfederācijai (*Riksidrottsförbundet*), kura to sadala sporta organizācijām. Konfederācija ik gadu sniedz pārskatu par finansējuma saņēmējiem, finansējuma apjomu un mērķi.

Zviedrijā sporta joma balstās arī uz [brīvprātības principa](#), kas tiek uzskatīts par Ziemeļvalstu sporta pārvaldības modeļa stūrakmeni. Darbojas pašvaldību līmeņa bezpeļņas sporta klubi, kas apvienojušies federācijās, kuras savukārt ir Zviedrijas sporta konfederācijas pārraudzībā.

Zviedrijā sporta skolas darbojas gan pamata, gan vidējās izglītības līmenī. Pamatskolas līmenī skolas var izvēlēties [sporta profilu](#) vienā vai vairākos sporta veidos. Izvēle ietver tā dēvēto skolas izvēli (*skolans val*) un skolēna izvēli (*elevens val*). Tie ir mācību priekšmeti, kas tiek iekļauti obligātajā skolas mācību programmā. Skolas izvēle nozīmē to, ka skola var plānot līdz 20 % no konkrētam [mācību priekšmetam](#) paredzētā laika citiem mācību priekšmetiem, piemēram, dažādiem sporta veidiem. Šāds mācību laika samazinājums gan nav iespējams visiem priekšmetiem, proti, tas neattiecas uz zviedru valodu, angļu valodu un matemātiku. Skolēna izvēle nozīmē to, ka skolēni var izvēlēties dažādus mācību priekšmetus, tostarp sportu. Skolēna izvēlei jāaptver vismaz 177 stundas visā pamatskolas posmā.

Zviedrijā ir [vidusskolas](#) ar sporta profilu valsts līmenī (*Riksidrottsgymnasier*) un reģiona/pašvaldību līmenī (*Nationellt godkända idrottsutbildningar*). Šāda veida vidusskolas dod iespēju apvienot vidējās izglītības iegūvi ar augsta līmeņa sporta nodarbībām. Skolēni var apgūt konkrētu sporta veidu apjomā līdz 700 punktiem (valsts vidējās izglītības programmas ilgst trīs gadus un kopumā aptver 2500 punktus). Skolai ir pienākums nodibināt sadarbību ar tādu valsts mēroga sporta organizāciju, kuras pārstāvēto sporta veidu skola piedāvā apgūt saviem audzēkņiem.

Pamatskolas un vidusskolas ar sporta profilu, tāpat kā citas skolas, Zviedrijā saņem pašvaldības [finansējumu](#). Papildus tam valsts sporta vidusskolas saņem arī ikgadēju finansējumu no valsts. Zviedrijas skolu sistēmā nav paredzēta mācību maksas iekasēšana no skolēniem. Sporta infrastruktūra ir pašvaldību kompetencē. Katru gadu aptuveni 10 tūkstoši sporta organizāciju [sanem atbalstu](#) par fizisko aktivitāšu nodrošināšanu bērniem un jauniešiem. Šādās aktivitātēs iesaistās aptuveni miljons bērnu un jauniešu vecumā no septiņiem līdz 25 gadiem. 2021. gadā [bērnu un jauniešu sportam piešķirtais valsts finansējums](#) bija 50 473 698 Zviedrijas kronas (aptuveni 4 323 824 *euro*). Sporta jomas [ienēmumus](#) veido arī samaksa par treniņiem un komerciālās aktivitātes, piemēram, loterijas un sponsorēšana.

Atsauce

ECPRD, 5469. Nacionālo parlamentu sagatavotās atbildes uz Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centra (ECPRD) platformā publicēto informācijas pieprasījumu *The children's and adolescent sports systems and the social guarantees for professional athletes. Request No. 5469.*

Darba noformējumam izmantoti attēli no tīmekļvietnes <https://www.flaticon.com/> un <https://freeflagicons.com/>.

Pārpublicēšanas, citēšanas vai citādas izmantošanas gadījumā atsauce uz apskatu, tā autoru un Latvijas Republikas Saeimu ir obligāta. Nekomerciālos nolūkos apskatu drīkst pārpublicēt vai citādi izmantot bez īpašas saskaņošanas ar Latvijas Republikas Saeimu un apskata autoru.

Latvijas Republikas Saeima un apskata autors nav atbildīgs par ziņojumā iekļautās informācijas tālāku izmantošanu un tās radītajām sekām.

Apskats neatspoguļo Latvijas Republikas Saeimas kā likumdevēja viedokli.

Visas mantiskās tiesības uz apskatu pieder Latvijas Republikas Saeimai.

ISBN 978-9934-598-59-3